

8. Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України. (2016, 03 02). *Постанова Верховного Суду України*. м. Київ. Retrieved November 2022, from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/56280404>

9. Судова палата у цивільних та господарських справах Верховного Суду. (2017, 01 18). *Постанова Судової палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду*. м. Київ. Retrieved November 2022, from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64712119>

Павловська Аліна Андріївна,

*студентка 1 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного
права Давидова І. В.

ВІЙСЬКОВИЙ ПЕКУЛІЙ

У наш час з приводу воєнного стану, який було уведено 24 лютого 2022 року у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України, виникло безліч запитань з боку цивільного населення щодо провадження права на успадкування. У давнину спадкування здійснювалося лише за законом. Такі «законні» накази мали пріоритет над будь-якою волею. У Стародавньому Римі упорядкованість покликання до успадкування з'ясовувалася ступенем відповідності: хто був близький до померлого в порядку патріаршої кривності, тим і залишалося майно.

У Римі стало прийнято виділяти майно в самостійне управління (стада, орні угіддя тощо) порівнусаинам підлеглим, і рабам. Такі властивості називалися своєрідними і носили назву *resulium*. У цьому виникали взаємні права та обов'язки [1, стор.144].

Пекулій – це майно, передане рабовласником або патріархом підлеглому, який керує цим майном з метою його утримання, отримання доходу або використання інших корисних властивостей майна.

З часом внесено кілька інших змін, пов'язаних із призначенням *Resulium* підлеглим. Загальний принцип давньоримського сімейного права полягав у тому, що жодні обов'язки в сім'ї не дозволялися ні між главою сім'ї та підлеглими, ні між підлеглими одного й того самого глави сім'ї. Було визнано, що можна було встановити зобов'язання між членами однієї сім'ї у зв'язку з практикою покладання *resulium*

на підлеглих, але ці зобов'язання були забезпечені «природним» захистом.

Згодом, поряд із згаданим типом пекулія (що отримав назву *peculium profecticiū*, утвореного від його батька), з'явилися й інші види пекуліїв, які значно розширили самотійність власності суб'єкта, що зробили їх справжніми учасниками цивільного обігу [2, с. 136].

Таким чином, були виділені такі види пекулію: пекулій батьківський, пекулій рабів, військовий пекулій.

Саме з початку принципату виникає так званий *peculium castrense* (військовий пекулій) – майно, придбане сином під час або у зв'язку з військовою службою (оплата, військові трофеї, військові подарунки та ін.). Військовий пекулій бере свій початок в імперських поступках, виправдовується однією конкретною причиною чи корисністю, враховує широке громадське використання у звичайній практиці, постійно оновлюється і, врешті-решт стає переходом часу в юридичній фігурі, яка містила б виняткову норму проти цивільного принципу, що встановлює всі придбання, зроблені синами сімей, що повертаються до батьків. Військовий пекулій був не лише дійсним майном підданого, він належав йому за титулом, але з одним обмеженням. Якщо суб'єкт помер, не залишивши заповіту на військовий пекулій, це майно переходило до власника на підставі як звичайний пекулій.

Походження військового пекулію має політичний характер, велике значення для нього мала армія, яка його набула за часів князівства. Вона була спеціалізована, і для підтримки могутності імперії, імператору не знадобилося багато часу. Він зосередив свою увагу на військових і заснував важливі фінансові справи, компенсації та інші умови підтримки для залучення їх до своєї справи. Імператор Август уповноважив синасолдата (*filiī miles*) розпоряджатися заповітами, порушуючи придбані у таборах суворіжорсткі норми цивільного права, пов'язані з родинними спадковими відносинами, вводячи в дію, навіть під час військової служби, певну спадкову здатність дітей із сімей військових, визнаючи, що вони можуть втручатися незалежно від свого батька в дії, пов'язані з військовим *peculium*, а також що вони могли бути цивільно зобов'язаними і відповідати за свої борги перед самим військовим пекулієм, поводячись щодо нього так, ніби вони були його власниками.

Пізніше ця поступка відновлювалася імператорами, що змінювали один одного, поки Адріан не поширив її на ветеранів або випус-

кників, імовірно, мета такого роду *resulium* також включає спадок, залишений солдатів його дружиною.

Це надання права успадкування дітям сімей ветеранів, імовірно здійснене Адріано, знімає вищезгадані тимчасові обмеження, тим самим збільшуючи можливості успадкування у сфері власності, придбаної в Кастрі. Так само, на підставі згаданого імператорського указу, в якому було встановлено, що син, який звільнив військових рабів, набув над ними права заступництва. Деякі римляни вважали, що син відтепер володітиме такими рабами.

З надання ветеранам можливості розпоряджатися за заповітом почався взаємний вплив між обома фігурами *resulium*. Цей взаємовплив, призвів, через роботу класичної юриспруденції, до включення військового пекулію разом із товарами, придбаними в таборі іншої серії активів, отриманих синами для служби в армії, включаючи подарунки до армії. Встановлюючи таким чином, чистий поділ між *resulium* цивільної особи та його *resulium* як військової особи. З іншого боку, у посткласичний період, в результаті вищезазначеного взаємного впливу, відбувається накладення військового режиму пекулію на звичайний *resulium*, який з того часу розглядатиметься як окремі вотчини, що належать дітям і приділяючи їм таку саму увагу, до будь-якого незалежного майна. Нарешті, в епоху Юстиніана, коли була встановлена та сама система престолонаслідування для своїх і чужих прав, військові активи сина остаточно стали його спадщиною, відкрито визнаючи повну спадкову правоздатність.

З початку IV ст. н.е правовий статус військового пекулію розширив майнову самостійність синів, воно не закінчилося встановленням військових та воєнізованих майнових прав синів-утриманців. За часів абсолютної монархії власністю визнавалося майно, успадковане від матері і, що купується з материнської сторони.

Право власності сина на майно матері обмежувалося лише тим, що отець мав право користуватися і розпоряджатися цим майном остаточно до кінця життя. Однак це обмеження не поширювалося на синів, якщо вони придбали майно проти волі батька або якщо особа, яка надала майно, створила відповідні умови. При Юстиніані розвиток цього інституту закінчувався не за рахунок батька, а тим, що все, що купувалося підданим, визнавалося підходящим підданим.

Опіка припинялася у разі:

а) смерть господарки будинку (наприклад, смерть господарки будинку, яка не знаходилася у прямому підпорядкуванні, наприклад, живого онука батька, і перебувала під владою тих, хто був посередині господарки та підданим); У цьому прикладі під владою батька);

б) смерть суб'єкта (опіка не припиняється після досягнення повноліття);

в) позбавлення волі чи громадянства домовласником чи підлеглим;

г) позбавлення власника батьківських прав (за те, що він залишив своїх підлеглих без допомоги тощо);

д) придбання підлеглими численних почесних звань.

Припинення влади *paterfamilias* також закінчувалося після звільнення суб'єкта. З волі власника та згоди підданого він звільняється від влади. За законами часу Юстиніана звільнення відбувалося так: а) прийняття указів, занесених до судового протоколу; б) заява господині також включена допротоколу судового засідання. в) надання незалежного статусу підлеглим протягом тривалий час.

Також вплив пекуліїв за часів Юстиніана був одночасним. Таким чином, у той час як військовий пекулій пропонував свою назву, щоб нагадувати інші пекулії Нижньої імперії, вони, у свою чергу, служили для подальшого прискорення внутрішнього процесу розширення військового пекулію, що породило, наприклад, надання Юстиніаном на користь дітей сім'ї та щодо військового *rescūtum* можливості відстрочення спадкування без заповіту.

Отже, можна зробити висновок, що військовим пекулієм є майно (жалування, трофеї), придбане сином підлеглого під час військової служби, на яке вже не існує поміщицької власності. Синам дозволили служити в римській армії, тому те, чого вони досягли «потом і кров'ю», буквально, стане частиною батька сімейства по праву, для якої син мав право зберігати речі, досягнуті військовою службою, а отець є лише номінальною умовою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богушева В. И. Римское право. М.: Юристъ, 2013. 299с.
2. Мироненко Н. С. Римское право. М.: Юрид. литература, 2019. 276с.